

14.01.2022

POL-2021-143454

VN/12277/2021

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta eläinten hyvinvointilakiesitykseksi

1 Lausuntopyyntö

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta laiksi eläinten hyvinvoinnista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

2 Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus on pyytänyt lausuntoa Helsingin, Itä-Suomen ja Oulun poliisilaitoksilta sekä Poliisiammattikorkeakoululta luonnoksesta, ja lausunnot on huomioitu Poliisihallituksen lausunnossa.

2.1 Yleistä

Yleisenä huomiona todettakoon, että laki perusteluineen on varsin hyvin ja kattavasti kirjoitettu ja selkeyttää merkittävästi nykyistä käytäntöä.

Poliisin toimintaympäristö on eläimiin kohdistuvan valvonnan ja rikosten osalta valtakunnallisesti monimuotoinen. Pääasiassa haja-asutusalueilla on sekä laajamittaista, että pienimuotoista tuotantoeläimiin liittyvää toimintaa, ja kaupunkiympäristöissä runsaslukuisesti koti- ja seuraeläimiä. Haja-asutusalueilla poliisin toiminnassa korostuu pikemminkin valvontatoimi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Vakavien eläinsuojelurikosten osalta kaupunkiympäristöissä, erityisesti pääkaupunkiseudulla korostuvat eläinten laittomaan maahantuontiin, lakiesityksessäkin mainittuun pentutehtailuun sekä muuhun kansainväliseen toimintaan liittyvät rikokset ja uhat. Valtaosa Suomeen saapuvasta laivamatkustajaliikenteestä tapahtuu Helsingin satamien kautta, ja pääkaupunkiseutu on tärkeä kohdemarkkina-alue laillisesti ja laittomasti maahan tuoduille koti- ja seuraeläimille.

Syksyllä 2021 lausuntokierrokselle lähetettävä HE-luonnos laiksi eläinten hyvinvoinnista perustuu keväällä 2019 rauenneeseen hallituksen esitykseen 154/2018 vp. Esityksestä on poistettu siinä aiemmin ollut yhteys maankuntauudistukseen ja sitä myöden viranomaisrakennetta on muutettu vastaamaan nykyistä tilannetta. Esitysluonnoksesta on poistettu eräitä sellaisia

tehtäviä, jotka hallituksen esityksessä 154/2018 vp ehdotettiin säädettäväksi uusina tehtävinä maakunnille.

Lakiehdotuksesta on poistettu aiempaan ehdotukseen sisällytynyt maakunnan velvollisuus järjestää eläinten hyvinvoinnin valvonta myös virka-ajan ulkopuolella, koska se edellyttäisi lisäresursseja valvontaan sekä kunnissa että aluehallintovirastoissa. Poliisihallitus toteaa, että mainittu poisto maakunnista on perusteltu, mutta katsoo, että velvollisuus järjestää eläinten hyvinvoinnin valvonta myös virka-ajan ulkopuolella tulisi säätää aluehallintoviraston tai kuntien tehtäväksi. Tarkemmat perustelut on kirjattu jäljempänä asiaa koskevien lakipykälien perusteluihin.

Lakiehdotuksessa löytöeläinten hoidon järjestäminen ehdotetaan nykyiseen tapaan kuntien tehtäväksi. Lakiehdotuksesta on poistettu maakunnille suunniteltu velvollisuus järjestää löytöeläinten kuljetus löytöpaikasta eläinten talteenottoaikaan. Kuljetuksen järjestämisestä aiheutuisi kunnille lisäkustannuksia nykytilaan verrattuna. Poliisihallitus katsoo, että velvollisuus järjestää löytöeläinten kuljetus löytöpaikasta eläinten talteenottoaikaan tulisi säätää kuntien tehtäväksi. Poliisilla ei ole oikeutta periä eläimen omistajalta tai pitäjältä korvausta eläimen talteenotosta ja kuljetuksesta. Kunnille tämä oikeus ollaan säätämässä, jolloin Poliisihallitus katsoo perustelluksi myös kuljetusvelvollisuuden säätämisen kuntien tehtäväksi. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan kirjaus kunnille aiheutuvista lisäkustannuksista on osittain perusteeton, sillä kunnat voisivat periä talteenotoista aiheutuneita kuluja eläinten omistajilta tai pitäjiltä. Tarkemmat perustelut on kirjattu jäljempänä asiaa koskevien lakipykälien perusteluihin.

2.1.1 Vaikutukset poliisin tehtäviin

Esityksen perusteluissa todetaan, että *poliisin tehtävät eläinten hyvinvoinnin valvonnassa säilyisivät ennallaan* (s. 69). Poliisihallitus esittää tästä eriävän mielipiteen.

Eläinten pitäminen on tarkoin oikeudellisesti säänneltyä toimintaa. Sekä eläinten hyvinvoinnin valvonta, että eläinsuojelurikosten esitutkinta, vaativat poliisin henkilöstöltä erityistä perehtyneisyyttä. Tämä vaatii asian peruskoulutusta niin valvonta- ja hälytystoiminnassa kuin rikostorjunnassa työskenteleville poliisimiehille.

Tähän mennessä suurin osa poliisin suorittamasta eläinsuojeluvalvonnasta on ollut sattumanvaraista ja eläinsuojelutapaukset ovat tulleet ilmi muiden asioiden yhteydessä, esimerkiksi hälytystehtävien tai esitutkinnan hoitamisen ohessa. Lain 76 §:n kirjaus tulee todennäköisesti velvoittamaan poliisia organisoimaan eläinsuojeluvalvontaa ja eläinsuojelurikosten esitutkintaa uudella tavalla. Lain 77 §:n mukaiset aluehallintoviraston valvontasuunnitelmat tulevat vaikuttamaan myös poliisin toimintaan. Tämä edellyttää entistä tiiviimpää viranomaisyhteistyötä valvontaviranomaisten kesken.

Poliisille ilmoitettujen eläinsuojelurikkomusten ja -rikosten määrä on viimeisten vuosien osalta ollut kohtuullisen tasaisessa kasvussa. Eläimiin liittyvien rikosten tutkintaa ja ennalta estämistä suoritetaan lähes poikkeuksetta yhteistyössä valvontaeläinlääkärien, Aluehallintoviraston tai Ruokaviraston asiantuntijoiden kanssa. Erityisesti vakavien eläinsuojelurikosten tai salakuljetusrikosten tutkinta edellyttää poliisilta yhteistoiminnan lisäksi tutkinnallista erityisosaamista, johon kykenevän henkilöstön kouluttaminen ja osaamisen ylläpitäminen on erittäin haasteellista.

Lakiesitys sisältää useita elementtejä, joiden myötä poliisille ilmoitettujen eläimiin kohdistuvien rikosten määrä tulee todennäköisesti lisääntymään ja voi luonteeltaan muuttua myös tutkinnallisesti haasteellisemmaksi. Esimerkiksi pentutehtailuun, salakuljetuksiin sekä kiellettyjen jalostusyhdistelmien käyttöön liittyvien rikosilmoitusten määrä voi mahdollisesti kasvaa lakiesityksen myötä merkittävästikin. Mainittujen rikosten tutkinta on vaativaa sekä aikaa vievää, ja se vaatii myös muiden valvontaviranomaisten resursien käyttöä. Eläinsuojelurikoksista annettujen tuomioiden yhteydessä tuomittujen menettämisseuraamusten toimeenpanosta vastaa tuomitun kotipaikkakunnan poliisilaitos. Rikosmäärien lisääntyessä myös näihin tehtäviin kuuluva työaika tulee lisääntymään.

Vakavien eläinrikosten tutkinta on edellyttänyt nykyisenkin lainsäädännön puitteissa poliisilta erityisosaamista ja kouluttautumista, jonka järjestäminen on osoittautunut usein erittäin haasteelliseksi. Uusi lainsäädäntö tulee oletettavasti lisäämään koulutustarpeita entisestään. Valvontaan ja eläinsuojelurikosten esitutkintaan tulee kouluttaa asiaan erikoistuvia poliisimiehiä jokaiseen poliisilaitokseen. Valtakunnallisen koulutuksen puuttuessa ratkaisuja on etsittävä alueellisesta yhteistoiminnasta muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan ehdotetun lain mukanaan tuomat ilmoitusvelvollisuusmenettelyn tehostuminen, kriminalisoinnin laajentuminen ja sitä kautta lisääntyvät virka-aputehtävät sekä eläintenpitokieltojen valvonta tuovat poliisille tulevana vuosina entisestään lisääntyviä eläintehtäviä. Samanaikaisesti eläinsuojeluun liittyvät koulutustarpeet poliisissa tulevat lisääntymään.

2.1.2 Vaikutukset poliisin talouteen

Esitetyn lain perusteluissa ei ole otettu kantaa vaikutuksista poliisin talouteen.

Poliisille lakiehdotuksesta tulevien tehtävien määrällinen lisäys sekä laadullinen muutos tarkoittanee, että se lisää valtakunnallisesti henkilöresurssien tarvetta kokonaisuudessaan arviolta vähintään 15 - 20 henkilötyövuoden verran. Laskentaperusteena on käytetty Helsingin poliisilaitoksen arviota tarvittavista henkilötyövuosien lisäystarpeista, sekä suhteutettu määrä valtakunnallisiin poliisien määriin. Arviossa on huomioitu erilaiset toimintaym-

päristöt ja lisääntyvien tehtävien luonne. Henkilötyövuosien lisäystarve jakautuu kokonaisuudessaan useiden erilaisten työtehtävien, kuten ainakin ilmoitusten käsittelyyn, varsinaisen rikostutkinnan sekä erilaisten selvitys-, valvonta- ja kuljetustehtävien kesken. Oletettavasti vaikutus on kuitenkin suurin rikostutkinnan osalta. Pelkästään henkilöressurssien lisäystarve olisi kustannusvaikutukseltaan ainakin 0,9 - 1,2 miljoonaa euroa.¹ Tällä lisäyksellä voitaisiin kohdentaa enintään 1 - 3 henkilötyövuotta / poliisilaitos, jolla määrällä ei todennäköisesti saavutettaisi riittävää ajallista ja alueellista kattavuutta tarvittavan osaamisen suhteen.

Lisäksi resurssitarpeen arvioinnissa tulee huomioida lakimuutosten aiheuttamasta lisäkoulutustarpeesta seuraavat koulutuspoistumat. Mikäli lisäkoulutusta tarvittaisiin esimerkiksi keskimäärin ½ päivää (n. 4 tuntia) / poliisi, tarkoittaisi se valtakunnallisesti karkeasti laskien n. 10 henkilötyövuotta. Tämä koulutus olisi muusta poliisitoiminnasta ”pois”, ja sen laskennallinen hinta olisi n. 0,6 miljoonaa euroa ensimmäisen vuoden aikana. Jatkossa koulutustarpeet vähenevät, mutta eivät poistu kokonaan. Lisäystarve jää pysyväksi ainakin Poliisiammattikorkeakoulun koulutusmääriin, sekä koulutuksesta mahdollisesti aiheutuviin luennoitsija- ja kouluttajapalkkioihin.

Henkilöressurssien lisäksi lakiehdotuksella voi olla eläinsuojelurikosten ja eläinsuojeluvalvonnan yhteydessä tarvittaviin tietojärjestelmiin liittyviä taloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi uuden lain 91 §:n mukaiset ilmoitukset poliisille voisi kenties olla tarkoituksenmukaista tehdä suoraan poliisiin sähköiseen rikosilmoitusjärjestelmään, mutta järjestelmän kehittämistä joudutaan tekemään määrällisesti huomattavasti suurempien rikoslajien ilmoitustarpeista katsottuna.

Koirien ja kissojen tunnistusmerkinnät tulevat pakollisiksi. Mikäli löytöeläinten kuljetuksia ei säädetä kunnan tehtäväksi, tulisi poliisille toiminnan tehostamiseksi ja löytöeläinten omistajilleen palautumisen nopeuttamiseksi hankkia tunnistusmerkintöjen lukulaitteita kattavasti eri poliisiasemille. Lukulaitteen hinta on noin 100 euroa. Kokonaiskustannus hankinnoista olisi arviolta 11 000 euroa.

Kokonaisuudessaan arvioiden poliisille aiheutuvia lisäkustannuksia voisi syntyä noin 2 miljoonaa euroa. Ottaen huomioon poliisin talouteen kohdistuvat jokavuotiset paineet, olisi varsin mahdollista, että mainittuja lisäresursseja ei voitaisi huomioida poliisien kokonaismäärässä, ja siten ehdotetun lain tuomat lisätehtävät olisivat muusta toiminnasta pois, tai niiden täytäntöönpano jäisi pääosin vain kirjauksiksi strategisiin asiakirjoihin.

¹ Tilastokeskus 2019. Tehdyn työtunnin kustannus sekä kustannus henkilötyövuotta kohti työnantaja-sektoreittain vuonna 2016. Viitattu 4.1.2022. https://www.stat.fi/til/tvtutk/2016/tvtutk_2016_2018-11-16_tie_001_fi.html

3 Säännöskohtainen arviointi

3.1 Yleiset periaatteet ja vastuu eläimistä

3.1.1 6 §. Yleiset periaatteet

Lain 6 § mukaan eläinten hyvinvointia ei saa tarpeettomasti vaarantaa. Säännöksen muotoilu mahdollistaa ennakollisen ja ennalta estävän eläinsojeluvalvonnan, jota voidaan pitää lain valvonnan kannalta tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena lisäyksenä.

3.1.2 7 § Sairaan ja vahingoittuneen eläimen auttaminen

Lain 7 § 1 momentin mukaan *sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa kotieläintä tai muuta ihmisen hoidossa olevaa eläintä on joko itse autettava tai ilmoitettava eläimestä sen omistajalle tai pitäjälle taikka valvontaviranomaiselle. Jos 1 momentissa mainittujen henkilöiden tavoittaminen on kohtuuttoman vaikeaa ja jos eläin on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on julmaa sitä kohtaan, eläin saadaan lopettaa. Tästä on viipymättä tehtävä 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus.*

Käytännössä kuvattuja yleisöilmoituksia tehdään tällä hetkellä pääsääntöisesti Hätäkeskukseen. Kuntakohtaisten valvontaviranomaisten yhteystietojen löytäminen säännöksen tarkoittamassa tilanteessa voi jo tälläkin hetkellä olla haasteellista. Oletettua on, että omistajatietojen puuttuessa avuttomassa tilassa olevista (koti)eläimistä ilmoitetaan edelleen suoraan Hätäkeskukseen, josta puhelu pyritään ohjaamaan riskiarvioinnin kautta oikealle valvontaviranomaiselle.

Lain 7 § 3 momentissa säädettäisiin luonnonvaraisen eläimen auttamisesta seuraavasti: *”Sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa luonnonvaraista eläintä on autettava. Jos eläin on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen on julmaa sitä kohtaan, eläin on lopetettava tai on huolehdittava siitä, että se lopetetaan.”*

Lainkohdan rikkominen olisi lakiesityksen 109 § 1 momentin 2 -kohdassa säädetty rangaistavaksi eläinsojeluurikkomuksena. Onko tarkoituksenmukaista säätää rangaistusuhkainen velvollisuus koskevaksi kaikkia kansalaisia, kun suurimmalla osalla ihmisiä ei ole tarvittavaa osaamista, uskallusta ja asiantuntemusta auttamiseen. Lisäksi varsinkin loukkaantuneiden suurpetojen ja muidenkin petojen ja suurien eläinten auttaminen ja lopettaminen voi olla vaarallista niiden aggressiivisuuden tai pelkästään suuren koon takia. Voimassaolevan Eläinsojeluain 14 §:n 4 momentin mukaan tällaista eläintä *on pyrittävä auttamaan.*

Poliisihallitus katsoo, että voimassaolevan lain sanamuoto *”eläintä on pyrittävä auttamaan”* tulisi säilyttää sen sijaan, että *”eläintä on autettava”*. Mikäli velvoite jätetään säädettävään lakiin, tulee myös esitys luonnonsojeluain 41 §:n muuttamisesta muuttaa samaan muotoon, koska muutoin luonnon-

suojelulain nojalla rauhoitettuun eläimeen tulee kansalaisen osata suhtautua eri tavalla kuin muuhun luonnonvaraiseen eläimeen, mikä on varsin korkealle tasolle asetettu vaatimus rangaistuksen välttämiseksi.

Lain esitöissä todetaan, että ”Asianmukaisella tavalla suoritettu lopetus on eläinsuojelullisesti perusteltu vaihtoehto, jos on epäily siitä, että eläin muutoin joutuisi kärsimään, tai jos eläintä ei todennäköisesti voida enää palauttaa luontoon.”

Loukkaantuneiden suurpetojen ja muidenkin petojen ja suurien eläinten auttaminen ja lopettaminen voi olla vaarallista niiden aggressiivisuuden tai pelkästään suuren koon takia. Tällaisia eläimiä ovat esimerkiksi suurpedot, hirvi, metsäpeura, valkohäntäkauris ja villisika. Käytännössä eläimen pyydystäminen vaatii nukuttamisen, joka vaatii erityisen luvan ja asiaan perehtymisen. Pyydystäminen aiheuttaa viranomaisille kohtuuttomasti vaivaa ja kustannuksia, koska käytännössä toimenpiteen suorittaminen on erittäin vaikeaa ja operaatiot saattavat olla pitkäkestoisia. Vapaaehtoistoimintaa ei operaatioissa voida käyttää tehtävän vaativan erityiskoulutuksen, kokemuksen ja nukuttamisen vaativien lupien vuoksi. Hoitotoimenpiteen jälkeen eläin pitäisi pystyä välittömästi vapauttamaan ja pitkäkestoisen vammautumisen vuoksi se ei olisi mahdollisia. Suurikokoisille ja vaarallisille eläimille ei ole käytännössä olemassa pitkäkestoisia hoitopaikkoja eläintarhoja lukuun ottamatta.

Isokokoisten tai vaarallisten vaikeasti pyydystettävien eläinten osalta ensisijaisena toimenpiteenä tulisi olla lopettaminen, ja säädettävän lain perusteluihin tulisi esitystä selkeämmin ottaa maininta siitä, että eräissä tapauksissa, muun muassa suurpetojen, villisian ja hirvieläinten ollessa kyseessä, eläimen lopettaminen on usein tarkoituksenmukaisempaa kuin sen auttaminen, sekä myös siitä, että niiden auttaminen ja lopettaminen on syytä jättää viranomaisten vastuulle ja tehtäväksi.

Poliisi on vuoden 2021 aikana antanut lopetusmääräyksiä useissa ns. ”rautakarhu” -tapauksissa, joissa karhu on loukkaantunut pienpetorautoista. Yhtenä perusteena päätöksissä on ollut lain esitöissä mainittu eläinten kärsimys, mutta erityisesti suurpetojen osalta tulee huomioida myös loukkaantuneiden eläinten mahdollisesti aiheuttama vaara ihmisten turvallisuudelle. Loukkaantunut suurpeto voi muuttaa luontaista käyttäytymistään, ja esimerkiksi luonnollisen ravinnonsaannin vaikeutuessa eläin voi hakeutua ihmisasutuksen lähistölle helpomman ravinnon (esim. jäteastioiden tai koti- ja hoitoeläinten) houkuttelemana, ja menettää ihmisarkuuttaan siinä määrin, että kohtaamistilanteessa eläin voi aiheuttaa vaaraa ihmisille.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan myös turvallisuuden vaarantuminen -näkökulma tulisi kirjata lain esitöihin yhtenä perusteena, esimerkiksi seuraavasti:

”Asianmukaisella tavalla suoritettu lopetus on eläinsuojelullisesti perusteltu vaihtoehto, jos on epäily siitä, että eläin muutoin joutuisi kärsimään, jos eläintä ei todennäköisesti

voida enää palauttaa luontoon tai jos eläimen lopettamatta jättäminen voisi aiheuttaa vaaraa ihmisten turvallisuudelle.”

Poliisilla on tuoretta kokemusta myös suurpetojen auttamisyryksistä edellä mainituissa ”rautakarhu” -tapauksissa. Yhden karhun osalta on annettu sekä lopettamismääräyksiä, että pyritty auttamaan. Auttaminen, joka on suunniteltu tehtäväksi pyydystämällä, nukuttamalla ja lääkitsemällä eläin on osoittautunut haasteelliseksi muun muassa poliisin ja yhteistyöviranomaisten resurssien, osaamisen ja tietämyksen osalta. Poliisin antamista lopettamismääräyksistä eläimen auttamisen sijasta on tehty kantelu, joka on parhaillaan eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaistavana.

Vieraslajien, rauhoittamattomien eläinten ja runsaslukuisena esiintyvien riistalajien osalta ensisijaisena toimenpiteenä tulisi olla lopettaminen. Näiden eläinten luonnossa esiintyvää kantaa pyritään voimakkaasti metsästyksellisin keinoin rajoittamaan, joten eläimen hoitaminen metsästettäväksi ei ole tarkoituksenmukaista.

3.2 3 luku Eläinten kohtelu

3.2.1 13 § Kielletty kohtelu

Poliisin tietoon tulee jatkuvasti tapauksia, joissa ilmoittajan mukaan eläimiä kohdellaan tarpeettoman ankarasti. Asianosaisten näkemykset kohtelun lainvastaisuudesta vaihtelevat merkittävästi. Asiaa koskevan pykälän esitetty sanamuoto on ymmärrettävistä syistä lavea, sillä kielletyn kohtelun tyhjentävä ja eläinlajineutraali ilmaiseminen on haastavaa. Ohjeistuksen, valvonnan ja rikostutkinnan kannalta olisi kuitenkin perusteltua, että säännöksessä määriteltäisiin myös ainakin yleisimmät ja selvästi haitallisimmat yleisten seuraeläinten kielletyt käsittelytavat, jotta niihin olisi mahdollista puuttua myös poliisin suorittamassa valvontatoiminnassa.

Lain 13 § 3 momentissa säädettäisiin *eläimen käyttämisestä viranomaistoiminnassa eläimen käyttötarkoitukseen liittyvissä tehtävissä, joihin tehtävän luonteen vuoksi liittyy vaara eläimen vahingoittumisesta.*

Tämä esitetyn lain teksti on sama kuin nykyisessä laissa ja on edelleen tarpeellinen.

Lain esitöissä todetaan, että poikkeuksen piirissä olisivat esimerkiksi poliisin, tullin, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen käytössä olevat koirat, joiden työtehtäviin saattaa liittyä vakavakin vaara eläimen vahingoittumisesta. Lisäksi viranomaisista rikosseuraamusvirastolla on koiria, joiden työtehtäviin voi liittyä vaara vahingoittumisesta.

Myös koulutus on osa viranomaisten tehtäviä, ja koulutuksen tarkoituksena on varmistaa operatiivisten tehtävien hoitaminen tositilanteissa. Lain esitöiden kirjaus *”työtehtäviin saattaa liittyä vakavakin vaara...”* voi aiheuttaa epäselvyyttä siitä, pitääkö pykälän sanamuoto sisällään myös koulutuksen mainittujen työtehtävien varalta. Voimassa olevan lain perusteluissa on

maininta, jonka mukaan viranomaistehtävissä koira voitaisiin kouluttaa harrastuskoiria jollakin tavalla ankarammilla menetelmillä. Tämä ei ole enää ehdotetun lain perusteluissa koska se on todettu tarpeettomaksi aiemmillä lakiesitysten lausuntokierroksilla. Poliisikoirien koulutuksessa ei ole nykyaikana tarpeen pakottaa tai muutoin vahingoittaa eläintä.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan myös rikosseuraamusvirasto viranomaisena sekä koulutus tulisi kirjata lain esitöihin näkyviin esimerkiksi seuraavasti:

”Tarpeettomana vahingoittamisena ei kuitenkaan pidettäisi koiran tai muun eläimen käyttämistä viranomaistoiminnassa eläimen käyttötarkoitukseen liittyvissä tehtävissä *ja koulutuksessa*, joihin tehtävän *tai koulutuksen* luonteen takia liittyy vaara eläimen vahingoittumisesta. Poikkeuksen piirissä olisivat esimerkiksi poliisin, tullin, *rikosseuraamuslaitoksen*, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen käytössä olevat koirat, joiden työtehtäviin *ja koulutukseen* saattaa liittyä vakavakin vaara eläimen vahingoittumisesta. Säännös vastaisi eläinsuojeluasetuksen 13 §:n 2 momentissa säädettyä poikkeusta.”

Lain 13 § 4 momentissa ehdotetaan kiellettäväksi eläimen värjääminen sen ulkonäön muuttamiseksi. Säännös on uusi, ja sen tavoitteeksi ilmaistaan sekä eläinten hyvinvointihaittojen välttäminen, että eläinten kunnioittavan kohtelun edistäminen.

Lain 109 §:ssä on puolestaan säädetty eläinsuojelurikkomuksena rangaistavat teot. Tämän rangaistussäännöksen 1 momentin 3-kohdan mukaan eläinsuojelurikkomukseen syyllistyy se, joka *kohtelee eläintä kovakouraisesti tai muutoin 13 §:n 1—3 momentissa tai mainitun pykälän nojalla annetussa säännöksessä kielletyksi säädetyllä tavalla taikka lopetusasetuksen 3, 4 tai 15 artiklan taikka liitteen III vastaisesti*.

Lakiehdotuksessa ei siten ole säädetty eläinsuojelurikkomuksena rangaistavaksi 13 §:n 4 momentissa kiellettyä eläimen värjäämistä. Lakiehdotuksen 13 §:n 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan kuitenkin antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä on pidettävä eläinten kielletynä kohteluna. Näin ollen valittu lakitekninen ratkaisu näyttäisi tarkoittavan, että mikäli valtioneuvoston asetuksella tarkennetaan joltain osin eläimen värjäyksen kieltoa, näyttäisi värjäys itsessään muuttuvan 109 §:n 1 momentin 3 kohdan viittauksen perusteella eläinsuojelurikkomuksena rangaistavaksi. Perustellumpana voitaneen pitää, ettei eläimen värjäyksen rangaistavuutta toteuteta ainakaan blanco-rangaistussäännöksellä, vaan rangaistavuus määräytyisi lopullisesti suoraan puheena olevan lakiehdotuksen perusteella, mikäli rangaistavuudelle ylipäätään nähdään välttämättömyyttä tarvetta.

3.2.2 14 § Sukupuoliyhteys eläimen kanssa

Lain 14 §:ssä säädettäisiin sukupuoliyhteydestä eläimen kanssa. Uusi säännös on selkeästi ja tarkkarajaisesti perusteltu, jolloin tämä uusi kieltopykälä yhdessä rangaistussäännöksen kanssa selkeyttää kyseisten tilanteiden rikosprosessuaalista tulkintaa.

3.2.3 18 § Kielletyt välineet ja laitteet

Lain 18 §:ssä kiellettäisiin välineiden käytön, maahantuonnin, valmistuksen, myynnin ja muun luovutuksen lisäksi myös kiellettyjen välineiden markkinointi ja hallussapito. Poliisin suorittaman valvonnan kannalta on erityisen tärkeää, että myös pelkkä kiellettyjen välineiden hallussapito säädetään kielletyksi ja rangaistavaksi kuten lakiesitykseen nyt on kirjattu. Ehdotettu lisäys on perusteltu, sillä nykyinen hallussapidon salliminen mahdollistaa käyttökiellon kiertämisen ja tekee valvonnasta käytännössä mahdotonta.

Myös esitykseen kirjattu lisäys koirien sähköpannan käytön nimenomaisesti kieltämisestä on linjassa lakiluonnoksen muiden säännösten kanssa. Lisäyksen myötä eläimelle sähköiskuja antavien välineiden tai laitteiden käyttö tulee yksiselitteisesti rangaistavaksi, joka osaltaan selventää sallittujen ja kiellettyjen välineiden rajapintaa.

3.3 4 luku Eläinten hoito

3.3.1 25 § Eläinjalostus

Esityksen perustelujen mukaan mainitun pykälän tarkoituksena on ohjata eläinjalostusta yhä enemmän eläinten hyvinvointia huomioon ottavaan suuntaan. Poliisille on tullut useita yhteydenottoja ja vihjetietoja liittyen eläinten jalostukseen ja jalostustoiminnassa käytettyjen eläinten sopivuuteen suvunjakajana. Nykyisen lainsäädännön puitteissa jalostustoimintaan on ollut hankalaa puuttua ilman konkreettisia epäilyjä yksittäiseen eläimeen jalostuksellisista ratkaisuksista aiheutuneista ominaisuuksista. Pykäläehdotus kuitenkin merkittäväällä tavalla lisää ymmärrystä siitä, mitkä seikat eläinten jalostuksessa ovat yksiselitteisesti kiellettyjä.

3.3.2 26 § Löytöeläimet

Poliisihallitus pitäisi erittäin tärkeänä, että myös löytöeläinten kuljettamisesta talteenottoaikaan säädettäisiin laissa. Vastuu löytöeläinten kuljetuksen järjestämisestä talteenottoaikaan tulisi säätää nimenomaan löytöeläinten tilapäisestä hoidostakin vastaavalle kunnalle.

Poliisihallitus esittää, että lain 26 § 1 momenttiin kirjattaisiin tarvittava lisäys, esimerkiksi:

”Kunnalla tulee olla sen alueella irrallaan tavattujen ja kiinni otettujen koirien ja kissojen sekä muiden pienikokoisten

seura- ja harrastuseläinten (löytöeläimet) tilapäisen hoidon järjestämistä varten talteenottoaika. *Kunnan on huolehdittava myös kiinni otettujen eläinten kuljetuksen järjestämisestä löytöeläinten talteenottoaikaan.*

Nykyisen löytöeläintoiminnan keskeiseksi ongelmaksi on koettu se, että eläinten kuljetusta kiinniottopaikalta kunnan osoittamaan talteenottoaikaan ei ole säädetty minkään tahon tehtäväksi. Käytännössä tämä on vaikeuttanut eläinten talteenottoa ja johtanut tilanteisiin, joissa kiinni otettua eläintä ei ole saatu toimitettua talteenottoaikaan.

Nykyisessä sääntelemättömässä tilanteessa poliisi on joutunut kuljettamaan löytöeläimiä, mikä ei ole poliisin ydintehtäviä. Lisäksi ongelmia on tuottanut se, että poliisilla ei ole kyseiseen toimintaan sopivaa kalustoa, koska poliisin ajoneuvoilla kuljetetaan niin asiakkaita kuin poliisin henkilökuntaa, jolloin syntyy ongelmia allergioiden kanssa. Poliisikoira-autossa ei voida eläintautien ja loisten vuoksi kuljettaa mitään muuta eläintä kuin poliisikoira. Säättämällä myös löytöeläinten kuljetuksesta voitaisiin ratkaista sääntelemätön tilanne sekä edellä kuvatut ongelmat.

Lain 26 § 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kunnille oikeus periä eläimen omistajalta tai pitäjältä korvaus eläimen talteenotosta, hoidosta ja mahdollisesta lopettamisesta aiheutuneista tarpeellisista ja kohtuullisista kustannuksista. Esityksen perusteluissa todetaan erikseen, että *”talteenotokustannuksilla tarkoitettaisiin myös eläimen kuljetuksesta sen kiinniottopaikasta löytöeläinten talteenottoaikaan aiheutuneita kustannuksia.”*

Poliisilla ei ole oikeutta laskuttaa löytöeläinten talteenotto- tai kuljetuskustannuksista, eikä sitä olla säättämässä myöskään tässä yhteydessä. Poliisille aiheutuvia lisäkustannuksia ei ole huomioitu esityksessä lainkaan, ja nykytilanteessa poliisille löytöeläimistä aiheutuvat tehtävät ja kustannukset jäävät hoidettavaksi normaaleista resursseista ja rahoituksesta. Poliisihallitus katsoo tilanteen olevan erittäin ongelmallinen, ja esittää myös löytöeläinten kuljettamisen säätämistä kuntien tehtäväksi.

Lain 26 § 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi poliisille velvollisuus ilmoittaa metsästyslain 55 §:n 1 momentissa tarkoitetuista talteenottoilmoituksista kunnan löytöeläinten talteenottoaikaan. Kirjaus poliisin velvollisuudesta ilmoittaa metsästyslain perusteella kiinniotetuista koirista eläinten talteenottoaikaan on hyvä ja selkeä.

Lain 26 § 6 momentin mukaisen kunnalta edellytettävän tilastointivelvollisuuden toteutuessa, tulisivat kaikki löytöeläimiin liittyvät tehtävät esiin. Hätkäkeskusjärjestelmästä saatavat poliisin tehtävät ja tiedot ovat tässä mielessä suppeita.

3.3.3 27 § Ulkopuolinen palveluntuottaja löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisessä

Lain 27 § 1 momentissa säädettäisiin kuntien oikeudesta hankkia 26 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua palvelun ulkopuoliselta palveluntuottajalta.

Poliisin näkökulmasta ei ole merkitystä, kenen toimesta löytöeläinten tilapäishoidon palvelu on järjestetty, kunhan palvelun saatavuus on riittävän kattava. Poliisin näkökulmasta on keskeistä merkitystä sillä, että löytöeläinten tilapäisen hoidon palvelu on saatavissa eri vuorokauden aikoihin.

Poliisihallitus katsoo, että myös löytöeläinten kuljetuksen voisi hankkia pykälän tarkoittamalla tavalla ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Osa kunnista onkin järjestänyt eläinten kuljetuksen vapaaehtoisesti sopimalla kuljetuksesta esimerkiksi talteenottoaikan pitäjän tai paikallisen eläinsuojeluyhdistyksen kanssa. Kunnat voisivat tarvittaessa järjestää kuljetuspalvelut yhteistyössä myös muiden kuntien kanssa, jolloin kustannukset yksittäistä kuntaa kohden jäisivät merkittävästi pienemmiksi.

Säännöstä ei olisi tarvetta muuttaa mikäli 26 § muutettaisiin aiemmin esitetyn mukaiseksi. Lain esitöihin tulisi ottaa mukaan tarvittavat kirjaukset.

3.4 5 luku Eläinten pitopaikka

3.4.1 33 § Pitopaikan yleiset vaatimukset

Lain 33 § 3 momentissa säädettäisiin seuraavasti: *"Eläintä saadaan pitää sen kuljetukseen tarkoitetussa laatikossa tai häkissä taikka muussa vastaavassa pienikokoisessa säilytystilassa vain, jos eläimen kuljettaminen, sairaus tai muu tilapäinen ja hyväksyttävä syy sitä edellyttää."*

Poliisihallitus esittää, että perusteluihin sisällytettäisiin maininta, jossa tässä kohdassa tarkoitetaan mm. poliisikoira-autoja ja viranomaisten koirien kuljetukseen tarkoitettuja perävaunuja, jolla koira voidaan kuljettaa tilapäisesti poliisin tehtävissä.

Valtioneuvoston myöhemmin annettavaan tarkentavaan asetukseen tulisi sisällyttää tilapäisinä pitopaikkoina esimerkiksi poliisiasemien ja poliisikoiralaitoksen poliisikoirien tilapäiseen säilytykseen tarkoitettut koiratarhat, jossa koira oleskelee lyhytaikaisesti työvuoron aikana.

3.5 6 luku Eläinten tuonti ja luovutus

3.5.1 40 § Koirien ja kissojen myynti-ilmoitus

Lain 40 § vaikuttaisi erityisesti erilaisilla internetin myyntisivustoilla olevien myynti-ilmoitusten sisältöön. Vääränlaisten ilmoitusten julkaiseminen ja siten rikosten ensivaiheen mahdollinen havaitseminen ja estäminen jäisi pitkälti palveluntarjoajien omavalvonnan varaan. Lakiesityksessä mainitun asiantilan saavuttaminen edellyttää useissa palveluissa teknisiä muutoksia, ja niiden toteuttaminen edellyttää myös taloudellisia panostuksia. Teknisten muutosten toteuttamiseen on varattava riittävä aika, mutta Poliisihallituksen näkemyksen mukaan lähtökohtana ja tavoitteena tulisi nimenomaisesti olla kiellettyjen myynti-ilmoitusten julkaisun estäminen palveluntarjoajan käytössä olevin teknisin keinoin. Tilannetta, jossa ainoastaan julkaistuista lainvastaisista myynti-ilmoituksista tehdään jälkijättöisesti rikosilmoituksia, ei

voida pitää kestäväenä, vaan lainvastaiset ilmoitukset tulisi pyrkiä estämään jo ennalta teknisluonteisilla keinoilla sekä palveluntarjoajia tiedottamalla.

Lain 40 § 1 momentissa esitetään myynti-ilmoitusta koskevien vaatimusten kohdistuvan eläinlajeista ainoastaan kissoihin ja koiriin. Suomessa valtaosa eläimiin liittyvästä kaupankäynnistä kohdistuu nimenomaan kissoihin ja koiriin, mutta enenevässä määrin myös eksoottisia eläimiä ja esimerkiksi erilaisia lintulajeja kaupataan internetin myyntipalstoilla. Näin ollen tuleekin erityisesti arvioida, onko pykäläehdotuksen myynti-ilmoitusten sisältöä koskevat vaatimukset tarkoituksenmukaista rajata koskemaan ainoastaan kissoja ja koiria.

3.5.2 41 § Eläimen luovutuksen yhteydessä annettavat tiedot

Lain 40 §:ssä esitetään säädettäväksi tiedoista, jotka myyjän tai luovuttajan on annettava eläimen ominaisuuksista sekä kyseisen eläinlajin hoitoon liittyvistä yleisistä vaatimuksista vastaanottajalle. Ehdotetun pykälän sanamuoto on muotoiltu joustavaksi ja tilannekohtaista harkintaa edellyttäväksi. Pykälän tarkoitus on sinänsä ymmärrettävä pentutehtailun ja petosrikollisuuden vähentämisen näkökulmasta, mutta pykälän laeva sanamuoto oletettavasti vaikeuttaa yksiselitteisten tapauskohtaisten tulkintojen tekemistä.

3.6 10 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

3.6.1 73 §. Tulli

Tullin lisääminen valvontaviranomaiseksi on perusteltua erityisesti kansainväliseen liikenteeseen liittyvien toimenpiteiden tarkoituksenmukaisen suorittamisen ja valvonnan varmistamiseksi. Ehdotus parantanee poliisin ja tullin yhteistoimintamahdollisuuksia myös tällä osa-alueella.

3.6.2 74 § Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija

Lain 74 § mukaan kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija valvoisivat eläinten hyvinvointimääräysten noudattamista kunnan alueella.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan kuntien vastuuta järjestää eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen myös virka-ajan ulkopuolella tulisi korostaa. Kunnan tehtäväksi kuuluvan eläinsuojeluvalvonnan tulisi koskea myös kiireellisiä tehtäviä virka-ajan ulkopuolella. Päivystysvelvollisuus olisi tarpeen, jotta tehtävien hoito saataisiin turvattu kaikkina vuorokaudenaikoina. Tällä hetkellä kunnilla on velvollisuus järjestää eläinlääkintähuollon tehtävistä virka-ajan ulkopuolella vain kiireellisen eläinlääkäriavun antaminen.

Kuntien on mahdollista hankkia eläinlääkäripalvelut yksityisiltä palveluntuottajilta, joilla ei ole toimivaltaa julkisen vallan käyttöön. Päivystävä virka-

suhteessa oleva kunnaneläinlääkäri on voinut tarvittaessa hoitaa myös kiireellisiä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä viranomais-tehtäviä, esimerkiksi kärsivien eläinten lopettamista tai kiireellisen hoidon järjestämistä eläinsuojelusyistä, mutta tämäntyyppinen toiminta ei voi olla vapaaehtoisuuden varassa. Kuntien harkintaan voisi jättää sen, järjestävätkö ne tehtävien hoidon yksin vai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa.

Mikäli tehtäviä ei säädetä kunnan tai muun viranomaisen tehtäväksi, jäävät kiireellisten eläinsuojelutehtävien hoitaminen pääasiassa poliisin tehtäväksi virka-ajan ulkopuolella. Vaikka poliisi onkin eläinsuojeluviranomainen, ei poliisin tulisi olla ensisijainen toimija, vaan syvällistä asiantuntemusta ja erityisosaamista edellyttävien kiireellisten eläinsuojelutehtävien hoitamisen tulisi olla ensisijassa kunnaneläinlääkärien vastuulla. Poliisin näkökulmasta on keskeistä, että valvontaa suorittavat virkamiehet, joilla on riittävä ammattitaito tehtäviin (eläinlääkäri) ja joille poliisi voi tarvittaessa antaa virka-apua.

Poliisihallitus esittää, että kuntien vastuun korostamiseksi lain 74 § tulisi säätää vastaavasti kuin rauenneessa hallituksen esityksessä esitettiin säädettäväksi maakunnille. Esimerkiksi seuraavasti:

74 § Kunta

Kunta suunnittelee eläinten hyvinvoinnin valvonnan järjestämistä sekä ohjaa ja valvoo eläinten hyvinvointimääräysten valvontaa toimialueellaan.

Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveysuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija valvovat eläinten hyvinvointimääräysten noudattamista kunnan alueella.

Kunnan on järjestettävä eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvien kiireellisten tehtävien hoitaminen myös virka-ajan ulkopuolella.

3.6.3 75 § Poliisi

Lakiesitys ei sisällä muutoksia poliisin asemaan valvontaviranomaisena. Käytännössä poliisi toteuttaa eläinten hyvinvoinnin valvontaa usein muiden tehtäviensä, kuten yleisen järjestyksen valvonnan ja rikostutkinnan ohella. Varsinainen kohdennettu eläinsuojeluvalvonta toteutetaan lähes poikkeuksetta yhteistyössä kunnan valvontaeläinlääkärien kanssa. Käytännön vaikutuksista poliisin tehtäviin on lausuttu kohdassa 2.1.1 Vaikutukset poliisin tehtäviin.

3.7 11 luku Valvonta

3.7.1 76 § Valvonnan yleiset periaatteet

Lain 76 § säännös valvonnasta koskisi kaikkia valvontaviranomaisia. Lain 76 § 1 momentin mukaan valvonta olisi järjestettävä niin, että se on laadukasta ja tehokasta. Hyvin ja huolellisesti järjestetty valvonta on laadukasta. Valvonnan tehokkuus liittyy muun muassa siihen, että lainsäädännön noudattamatta jättämiseen puututaan viipymättä ja suhteellisuusperiaate huomioiden riittävin keinoin.

Säännös koskee myös poliisia valvontaviranomaisena, ja asettaa poliisin osaamiselle lisävaatimuksia. Erityisesti yhdistettynä siihen, että esityksen mukaisessa tilanteessa poliisi olisi ainoa valvontaviranomainen virka-ajan ulkopuolella, tulisi poliisin kyetä järjestämään valvonta nykyistä kattavammin, tehokkaammin ja laadukkaammin. Nämä vaatimukset ovat velvoittavia, ja nämä tulee huomioida poliisin perus- ja jatkokoulutuksessa.

Tähän mennessä suurin osa poliisin suorittamasta eläinsuojeluvalvonnasta on ollut sattumanvaraista ja eläinsuojelutapaukset ovat tulleet ilmi muiden asioiden yhteydessä, esimerkiksi hälytystehtävien tai esitutkinnan hoitamisen ohessa. Kirjaus tulee todennäköisesti velvoittamaan poliisia organisoimaan eläinsuojeluvalvontaa uudella tavalla.

Poliisihallitus katsoo, että valvonnan tehostamisen kannalta olisi myös erittäin tärkeää kehittää Oikeusrekisterikeskuksen omistaman ja ylläpitämän eläintenpitokieltorekisterin toiminnallisia ominaisuuksia siten, että valvontaviranomaiset voisivat saada rekisteristä kyselytietoina esim. tietyn kunnan alueella eläintenpitokieltoon määrätyt henkilöt.

3.7.2 77§ Valvontasuunnitelmat

Lain 77 §:ssä säädettäisiin Ruokaviraston ja Aluehallintoviraston laatimista suunnitelmista. Lain esitöissä todetaan *”Valtakunnallisen valvontasuunnitelman avulla Ruokavirasto voisi ohjata muita toimivaltaisia viranomaisia toimimaan valvontatoiminnalle asetettujen periaatteiden ja tavoitteiden sekä painopisteiden mukaisesti.”*

Epäselväksi jää laaditaanko valvontasuunnitelmat kaikkien viranomaisten osalta? Esitöiden kirjauksen perusteella valvontasuunnitelmat tulevat koskemaan kaikkia valvontaviranomaisia, myös poliisia. Tämä edellyttäisi entistä tiiviimpää viranomaisyhteistyötä valvontaviranomaisten kesken ja etenkin poliisin osalta toiminnan uudelleen organisointia sekä henkilökunnan kouluttamista.

Poliisihallitus kuitenkin katsoo, että Ruokavirasto tai Aluehallintovirasto ei voi laatia poliisi velvoittavia valvontasuunnitelmia. Poliisiyksiköiden toimintaa ohjaa Poliisihallitus. Viranomaisten yhteisten valvontasuunnitelmien tulee olla yhteistyössä laadittuja ja allekirjoitettuja jotta niillä on kaikkia valvontaviranomaisia velvoittava merkitys. Näin ollen Poliisihallitus esittää,

että lain esitöihin tulisi kirjaus siitä, että *muuta valvontaviranomaisia velvoittavat valvontasuunnitelmat tulee laatia yhteistyössä sekä hyväksyttävä viiranomaisissa sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla velvoittavuuden varmistamiseksi.*

3.7.3 78 § Tarkastus- ja näytteenotto

Lain 78 § 2 momentin 14 kohdassa säädettäisiin, että valvontaviranomaisella on ilman epäilystäkin oikeus tehdä tarkastus rikoslain 17 luvun 23 §:n nojalla määrätyn eläintenpitokiellon noudattamisen valvomiseksi.

Poliisihallitus pitää valvonnan tehostamisen kannalta hyvänä mainittua uutta säädöstä, joka selkeyttäisi nykyään hieman tulkinnanvaraista tilannetta. Kuten perusteluista ilmenee, on eläintenpitokiellon valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista ollut käytännön valvontatyössä epäselvyyttä, mikä on aiheuttanut passiivisuutta valvontaviranomaisissa. Poliisin osalta eläintenpitokiellon valvonta on lähinnä perustunut yleisöilmoituksen perusteella tehtäviin tarkastuksiin tai sitten eläintenpitokiellon rikkominen on tullut ilmi esimerkiksi hälytystehtävän yhteydessä. Kiellon noudattamisen kannalta järjestämällinen valvonta on tarpeellinen. Uudistus mahdollistaa tosiasiallisen valvonnan ja lisää merkittävästi rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuutta, kun lisääntyvän valvonnan johdosta kiinnijäämisriski eläintenpitokiellon rikkomisesta kasvaa.

Lain 78 § 4 momentin mukaan tarkastuksen tekijällä olisi oikeus päästä tiloihin, joita tarkastuksen tekeminen edellyttää, ja ottaa maksutta valvontaa varten tarvittavia näytteitä. Hänellä olisi oikeus tarkastaa eläin, eläimen pitopaikka ja muut eläintenpitoon liittyvät tilat, eläintä varten tarkoitettu ravinto, juotava, varusteet ja välineet sekä eläintenpitoon liittyvät tiedot ja asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkitykselliset seikat. Säännös itsessään näyttäisi kattavan erilaiset toimenpiteet tarkastuksen suorittamiseksi. Näihin toimenpiteisiin lukeutuisi myös kuvaaminen ja äänen tallentaminen tarkastuksella. Tämä tapa hankkia ja tallentaa tietoa voi kuitenkin nousta haasteeksi, jos kuvaaminen tapahtuu yleisöltä suljetussa tilassa tai kotirauhan suojaamassa paikassa. Poliisihallitus esittää harkittavaksi kahta vaihtoehtoa:

- a) sisällyttää perustelutekstiin maininta siitä, että *oikeus tarkastaa sisältää myös oikeuden tallentaa tietoa kuvaamalla tai teknisellä laitteella, tai*
- b) lisätä säännökseen uusi lause, joka olisi muodossa *”tarkastuksen suorittamiseksi valvontaviranomainen voi kuvata tai muuten tallentaa tietoa teknisellä laitteella”.*

Lain 78 § 5 momentissa säädettäisiin, että tarkastuksen pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa saa tehdä ja näytteen ottaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on aihetta epäillä, että eläinten kohtelua, hoitoa tai pitopaikkaa

koskevia hyvinvointimääräyksiä on rikottu tai rikotaan laissa rangaistavaksi säädettyllä tavalla.

Kuten perusteluissa todetaan, asunto tai muu vastaava, pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävä tila kuuluu perustuslaissa suojattuun kotirauhan piiriin. Eläintenpitokiellon valvonnan tehostamisen kannalta olisi erittäin tärkeää, että kotirauhan suojaamiin tiloihin voitaisiin tehdä tarkastus pelkästään sen perusteella, että eläintenpitokielloa epäillään rikotun. Eli tarkastus ei vaatisi lisäedellytyksenä myös epäilyä siitä, että eläimiä koskevia hyvinvointimääräyksiä on rikottu tai rikotaan laissa rangaistavaksi säädettyllä tavalla vaan pelkkä epäily eläintenpitokiellon rikkomisesta riittäisi tarkastuksen perusteeksi.

On kuitenkin otettava huomioon, että Suomen perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Epäillyn rikoksen selvittämiseen liittyvistä pakkokeinoista säädetään esitutkinta- ja pakkokeinolaisissa. Pakkokeinolain mukaisena edellytyksenä kotietsinnälle tulee olla syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Eläintenpitokiellon rikkomisesta voi seurata ehdotetun lain 109 § 2 momentin 23 kohdan perusteella sakkoa.

3.7.4 82 § Asiantuntijan ja avustajan käyttäminen

Lain 82 § 5 momentin mukaan, jos muu valvontaviranomainen kuin Ruokavirasto tai aluehallintovirasto käyttää asiantuntijaa tai avustajaa apunaan, olisi käyttämiseen haettava etukäteen aluehallintoviraston hyväksyntä.

Poliisi joutuu todennäköisesti turvautumaan valvontaa ja esitutkintaa suorittaessaan asiantuntijoiden apuun. Usein poliisin tietoon tulevat tapaukset ovat kiireellisiä ja vaativat asioiden välitöntä hoitoa. Jos poliisi käyttää asiantuntijaa valvontatoimessa, tulisi asiantuntijan käyttämisellä olla aluehallintoviraston hyväksyntä.

Kiireellisissä virka-ajan ulkopuolella ilmi tulevissa tapauksissa tällainen menettely ei ole käytännössä mahdollinen. Poliisilla pitäisi olla etukäteen tiedossa aluehallintoviraston hyväksymät asiantuntijat tai *kiireellisissä tilanteissa, joissa asian hoito ei siedä viivytystä, tulisi olla mahdollista poiketa hyväksynnän vaatimuksesta.*

3.7.5 83 § Tarkastusmenettely ja asianosaisen kuuleminen

Lain 83 § 1 momentin mukaan tarkastuksessa noudatettaisiin hallintolain 39 §:ää. Jos tarkastukseen sovelletaan valvonta-asetusta, noudatettaisiin kuitenkin ensisijaisesti sitä.

Valvontaviranomaisen ja tarkastuksen kohteen on sen nojalla vaikea selvittää sitä, voiko viranomainen suorittaa tarkastuksen siitä etukäteen asian-

osaiselle ilmoittamatta. Lainkohdassa viitatussa hallintolain 39 §:ssä säädetään, että tarkastuksesta on ilmoitettava, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteuttamista. Vasta säädettävän lain perusteista ilmenee, että eläinten hyvinvoinnin valvonnassa yllätystarkastusta voidaan pitää perusteltuna niin, ettei tarkastuksesta ilmoiteta ainakaan kovin aikaisin etukäteen. Herää kysymys, olisiko menettelyn selventämiseksi syytä ottaa vastaava lause lakitekstiin.

Lain 83 § 2 momentissa on säädetty poikkeuksesta hallintolain 34 §:ssä säädettyyn kuulemisperiaatteeseen. Eläimen pitäjälle tai omistajalle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintopakkokeinojen väliaikais- ja kiirepäättöksissä, jos eläimen pitäjä tai omistaja on viipymättä tavoitettavissa.

Kuulemista koskeva pääsääntö ja poikkeussääntö eivät välttämättä ole loogisessa paikassa. Lainvalmistelijan logiikka on ymmärrettävä, kun ajatuksena on aloittaa koko prosessi tarkastuksella. Tähän logiikkaan sisältyisi se, että eläimen pitäjän tai omistajan menettelyllinen oikeusturva tulisi huomioiduksi jo tarkastuksella.

Koska hallintopakkokeinoista ja erilaisten hallintopäätösten tekemisestä säädettäisiin lain 12 luvussa, voisi hallintolakia koskevat poikkeukset olla luonnollisempaa sijoittaa mainittuun 12 lukuun.

3.7.6 87 § Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Lain 87 § tehostaisi valvontaviranomaisten tiedonvaihtoa ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpitoa eläinten hyvinvointiasioissa.

Valvonnan tehostamisen kannalta olisi myös erittäin tärkeää kehittää Oikeusrekisterikeskuksen omistaman ja ylläpitämän eläintenpitokielto rekisterin toiminnallisia ominaisuuksia siten, että valvontaviranomaiset voisivat saada rekisteristä kyselytietoina esim. tietyn kunnan alueella eläintenpito-kieltoon määrätyt henkilöt.

3.7.7 88 § Eräiden viranomaisten ja muiden tahojen ilmoitusvelvollisuus

Lain 88 §:ssä säädettäisiin uusi, lastensuojeluilmoitusta vastaava velvollisuus salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle avun tarpeessa olevasta eläimestä. Ilmoitusvelvollisuus koskisi useita eri viranomaisten palveluksessa olevia henkilöitä ja muita tahoja.

Ilmoitusvelvollisuutta ei ole säädetty poliisitoimen palveluksessa olevalle henkilölle, ilmeisesti siitä syystä, että poliisi on itsekin valvontaviranomainen ja, että poliisimiehen on esitutkintalain 3 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla kirjattava ilmoitus tietoonsa tulleesta epäilystä rikoksesta.

Käytännössä on kuitenkin niin, että vain harva poliisimies on niin perehtynyt eläinsuojelulain säännöksiin, että pystyy arvioimaan sitä, onko eläimen pidossa syytä epäillä rikosta, joten rikosilmoituksen kirjaamiskynnys muiden tehtävien yhteydessä todetusta mahdollisesti avun tarpeessa olevasta

eläimestä voi jäädä korkeaksi. Laissa oleva lastensuojeluilmoitusta vastaava ilmoitusvelvollisuus todennäköisesti madaltaisi ilmoituskynnystä merkittävästi.

Poliisihallitus toteaa, että esitetyn kaltaisena säännöksenä, poliisin tulisi varmistaa, että sisäiset ilmoitukset ohjattaisiin keskitetyksi eläinsuojeluasioihin perehtyneille poliisimiehille.

3.7.8 90 § Virka-apu

Lain 90 § 1 momentissa säädettäisiin poliisin antamasta virka-avusta seuraavasti:

"Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua muille valvontaviranomaiselle säädetään poliisilain (872/2011) 9 luvun 1 §:ssä. Poliisin on annettava virka-apua 82 §:ssä tarkoitettulle avustajalle, jos tätä estetään suorittamasta tehtävänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä..."

Poliisilain 9 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään poliisin antamasta virka-avusta viranomaiselle seuraavasti: *"Poliisin on annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään."*

Lain 90 §:ssä, nykyisestä eläinsuojelulaista (ja muista laeista, joissa poliisilta saatavasta vika-avusta säädetään) poiketen, pelkästään viitataan poliisilain virka-apusäännökseen eikä erikseen säädetä millaisiin tilanteisiin ja millä edellytyksillä virka-apua voisi pyytää. Esitetty sääntelytapa poikkeaa periaatteiltaan muusta virka-apusääntelystä, eikä vastaa sitä, mitä lainsäätäjät nykyisin edellyttää virka-apusäännöksiltä. Säännöksessä pitäisi kuvata selkeämmin virka-avun sisällöllinen toimivalta.

Lain 90 § pääsäännön mukaan poliisin virka-apu määräytyy poliisilain 9 luvun 1 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan. Sen mukaan poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Virka-apua olisi näin ollen oikeus saada vain, jos valvontaviranomaista estetään suorittamasta valvontatehtävää. Virka-apua voisi saada myös silloin, jos mitään konkreettista estämistä ei ole vielä tapahtunut, mutta sellaista voidaan perustellusti epäillä tulevan tapahtumaan. Nämä lähtökohdat on kuvattu hyvin perustelutekstissä.

Poliisi antaa virka-apua muulle viranomaiselle, jos niin on erikseen säädetty. Käytännössä poliisin antama virka-apu perustuu aina sekä eri laeissa kirjattuihin virka-apu pykäliin, joissa nimenomaisesti säädetään mihin tehtäviin ja millä edellytyksillä poliisi on velvollinen antamaan virka-apua, että edellä mainittuun poliisilain pykälään. Jos virka-apusäännöksessä ei ole erikseen määritelty virka-avun sisällöllistä toimivaltaa, määräytyy poliisin

virka-apu poliisilain 9 luvun 1 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen perusteella. Tällöin poliisi antaa virka-apua vain silloin, kun virka-apua pyytävää viranomaisesta estetään suorittamasta virkatehtäväänsä.

Poliisin valvontaviranomaiselle antama virka-apu voitaneen säätää esityksessä kirjatulla tavalla, vaikka kirjaus onkin varsin suppea. Poliisilain virka-apupykälässä mainitaan eläinten hyvinvointilain 90 §:stä puuttuva virka-avun antamisen edellytys, eli että valvontaviranomaisesta estetään suorittamasta virkatehtäväänsä.

Lain 90 § kohta ”*poliisin on annettava virka-apua 82 §:ssä tarkoitettulle avustajalle, jos tätä estetään suorittamasta tehtäväänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä*” ei ole ongelmaton. Virka-apu on osa julkista hallintotehtävää ja se kuuluu viranomaiselle. Laissa lähdetään siitä, että avustaja vain avustaa, eikä toimi lainkaan itsenäisesti. Avustajan tehtävä on aina valvontaviranomaisesta avustava tehtävä, kuten lakiluonnoksen 82 §:n 1 momentissa on ehdotettu (*valvontaviranomainen voi käyttää apunaan avustajaa*). Tällainen tehtävä ei siten voi olla itsenäinen tehtävä, koska avustajalla ei ole tällaiseen toimivaltaa. Tästä syystä vaikuttaa kyseenalaiselta, että avustaja voisi itse pyytää virka-apua, kun virka-avun pyytäminen kuuluisi selkeästi valvontaviranomaisen vastuulle.

Virka-apu liittyy valvontaviranomaisen virkatehtävään. Kyseessä on usein merkittävä julkisen vallan käyttö, joka kuuluu yksinoikeudella viranomaiselle. Tästä syystä viranomaisesta avustavalla avustajalla ei ole lainkaan kelpoisuutta pyytää virka-apua, koska avustaja ei voi käyttää merkittävää julkista valtaa. Virka-avun pyytäminen on selkeä viranomaisetehtävä (julkisen hallintotehtävä). Siksi virka-avun pyytäminen voi kuulua vain valvontaviranomaiselle. Tätä samaa tematiikkaa on käsitelty mielenterveyslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä 199/2013 vp.

Kolmas seikka, joka avustajan virka-apuun liittyy, on virka-avun maksullisuus. Avustaja maksaisi virka-avusta aiheutuvat kustannukset, jos avustajalla olisi oikeus pyytää ja jopa saada virka-apua. Tämä korostaa kuitenkin sitä, että avustaja ei toimi omaan lukuunsa, vaan avustamansa valvontaviranomaisen lukuun. Tästä syystä virka-apua ei voisi antaa avustajalle, vaan valvontaviranomaiselle.

Hallintovaliokunta on eräässä lausunnossaan (ks. HaVL 29/2020 vp, s. 7) todennut, että virka-apusäännökset, joissa ei erikseen määritellä virka-avun sisällöllistä toimivaltaa, olisi syytä ottaa kokonaisuvaltaisempaan tarkasteluun sopivassa yhteydessä. Valiokunnan kannanotto näyttäisi viittaavan siihen, että virka-apusäännösten tulisi yksilöidä suoraan virka-avun sisällöllinen toimivalta, kuin viitata epämääräisesti siihen, että viranomaisella on oikeus saada virka-apua tai toisella viranomaisella on velvollisuus antaa virka-apua.

Virka-avun sisällöllinen toimivalta tulisi määritellä suoraan virka-apusäännöksessä, eikä viitata virka-avun osalta pelkästään poliisilakiin. Perustelumpi muotoilu olisi seuraava:

Poliisin on annettava valvontaviranomaiselle tarpeellista virka-apua, jos valvontaviranomaista estetään suorittamasta valvontatehtäväänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttöä. Pelastusviranomaisen antamasta virka-avusta säädetään pelastuslain (379/2011) 50 §:ssä.

Tämän lisäksi pykälässä tulisi olla uusi 2 momentti, jolla varmistetaan se, ettei virka-apu vaarana virka-avun antajan tehtävien hoitamista.

Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Lain 90 § 2 momentin kirjaus kunnaneläinlääkäriin velvollisuudesta antaa poliisille virka-apua menettämisestä lisäksi *takavarikon* toimeenpanossa on tervetullut. Eläinten takavarikon toteuttaminen on osoittautunut käytännössä vaikeaksi toteuttaa pelkästään poliisin toimenpitein, etenkin jos takavarikoitavat eläimet ovat suurikokoisia ja niitä on suuri määrä.

3.7.9 91 § Ilmoitusvelvollisuus poliisille

Lain 90 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta poliisille esitutkintaa varten.

Esityksen mukaan ilmoitusvelvollisuus poliisille olisi edelleen lain lähtökohdana. Ilmoitus voitaisiin kuitenkin jättää tekemättä niissä tilanteissa, joissa on kyse ainoastaan rikkomustyyppisestä teosta tai laiminlyönnistä eli ehdotetun lain 109 §:n tarkoittamasta eläinsuojelurikkomuksesta. Ilmoitus olisi kuitenkin tehtävä aina rikkomuksesta, joka voi vaarantaa eläimen hyvinvoinnin. Sääntelyllä rajattaisiin valvontaviranomaisen harkintavaltaa eläinten hyvinvoinnin turvaamisen edellyttämällä tavalla.

Toisaalta esimerkiksi valvontaeläinlääkärillä on eläinsuojeluasioiden erityisammattilaisena usein huomattavasti paremmat valmiudet arvioida yksittäisiä eläinsuojelutilanteita kuin poliisilla. Näin ollen valvontaviranomaisen ilmoitusta voidaan lähtökohtaisesti pitää vahvana viitteenä siitä, että rikosta voi olla syytä epäillä. Toisin kuin voimassaolevassa laissa, esityksessä jätetään ilmoittajalle harkintavaltaa siten, että vähäisemmissä tapauksissa ilmoitusta ei eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tarvitse tehdä.

Pykälän perusteluissa on täsmennetty valvontaviranomaisen velvollisuutta tehdä ilmoitus aina, mikäli eläimen pitäjälle on jo annettu kielto tai määräys, jota ei ole noudatettu. Annettujen kieltojen ja määräysten noudattamatta jättäminen osoittaa selvää piittaamattomuutta, eikä tällöin kokonaisuutta voida pitää vähäisenä.

Poliisihallitus toteaa, että ehdotetun pykälän sanamuoto aiheuttaa epäselvyyttä tulkinnassa. Sanamuodon perusteella valvontaviranomaisen on tehtävä aina ilmoitus poliisille, ellei kyseessä ole kokonaisuutena arvioiden vähäinen rikkomus, joka ei vaaranna eläimen hyvinvointia. Pykälän muotoilu jättää valvontaviranomaiselle suuren harkintavallan siitä, millaista tekoa on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä ja millainen rikkomus vaarantaa eläimen hyvinvoinnin. Hyvinvoinnin vaarantaminen madaltaa valvontaviranomaisen kynnystä tehdä ilmoitus poliisille, mikä on lain valvonnan kannalta tarkoituksenmukaista. Voidaan kuitenkin perustellusti kysyä, millaiset eläinten hyvinvointilain rikkomukset eivät vaaranna eläimen hyvinvointia? Jääkö pykälän sanamuodolla valvontaviranomaiselle todellisudessa lainkaan harkintavaltaa, vai ohjaako pykälän sanamuoto valvontaviranomaisia tekemään ilmoituksia poliisille ilman harkintavallan käyttöä?

Voimassaolevan lain aikana poliisille on tullut runsaasti ns. ”turhia” ilmoituksia, jotka poliisi on kuitenkin joutunut kirjaamaan ja tekemään päätökset esitutkintalain mukaisesti. Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessään poliisin menettelystä eläinsuojelurikosten kirjaamisessa ja tutkinnassa (EOAK/3971/2020, 10.12.2021) todennut, että valvontaviranomaisen oma käsitys lainvastaisuudesta ei poista poliisin omaa velvollisuutta itsenäisesti arvioida, onko heille tehdyn ilmoituksen perusteella syytä epäillä rikosta ja aloitetaanko esitutkintaa vai ei. Tällainen arviointi kuuluu esitutkintalain mukaan vain tutkinnanjohtajalle, jolla on rikosoikeudellista asiantuntemusta.

3.8 12 Luku Hallinnolliset pakkokeinot

Poliisihallituksen havaintojen mukaan eläinten hyvinvoinnista annettava laki on tukevasti hallintomenettelyn puolella muutamaa esitutkintaan liittyvää säännöstä lukuun ottamatta. Tässä piilee usein poliisin toimintaan liittyvä haaste siitä, tunnistetaanko säännöksistä hallintolain soveltaminen. Koko 12 lukuhan on pääasiassa hallintopäätöksen tekemistä, ellei säännöksestä selvästi muuta ilmene.

Hallintomenettelyyn liittyy selkeät muotomääräykset. Niitä sovelletaan, jos poikkeavaa ei ole säädetty. Keskeistä on aina se, että asianosaista (eli tässä eläinten pitäjää tai omistajaa) huomioidaan kuulemisperiaatteella, ellei siitä ole säädetty poikkeusta. Poikkeuksista kuulemiseen säädettäisiin lain 83 § 2 momentissa. Poliisihallitus ei ole tunnistanut muutoin mahdollisuutta poiketa kuulemisperiaatteesta. Lähtökohtaisesti 97 § olisi sellainen pykälä, että siinä voisi kokonaan poiketa kuulemisesta.

Toinen tunnistettu haaste on päätösten tiedoksianto. Koska päätökset ovat velvoittavia, ne pitää antaa tiedoksi todisteellisesti. Todisteellinen tiedoksianto on oma prosessinsa, johon voi sisältyä tiedoksiannettavan kohteen tavoittaminen, jotta päätös saadaan annettua tiedoksi. Tavoittaminen ei ole aina ongelmaton. Poliisihallitus ei ole tunnistanut säännöksiä, joissa tiedoksiannon pääsäännöstä olisi voitu poiketa. Olisiko jokin päätöstyyppi sellainen, että se voitaisiin antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiantona todisteellisen sijaan.

Poliisi on valvontaviranomaisena poikkeuksellisessa tilanteessa, kun yhtäältä tulee hoitaa valvontaviranomaisen tehtävät ja toisaalta hoitaa myös esitutkintaviranomaisen tehtävät. Tämä erikoisuus voi ilmetä silloin, kun poliisilla on syytä epäillä eläinsuojelurikosta tai eläinsuojelurikkomusta, koska jos näin on, tulee samalla vireille eläinsuojelulain 12 luvussa säädetty hallintopakkoasia.

Edellä mainittu kaksoisrooli ei itsessään ole mikään ongelma. Sen sijaan poliisilla voi olla haasteita saada huolehdittua siitä, että kumpikin rooli tulee huomioiduksi. Poliisissa ei nykyisinkään hyödynnetään täysin eläinsuojelulaissa säädettyjä hallintopakkokeinoja, vaikka niistä saataisiin lisää tehoa valvontatyöhön. Hallintopakon sijaan poliisi luottaa liikaa rikosprosessin vaikuttavuuteen, vaikka se on hidas ja kankea tapa hallintopakoon verrattuna.

Poliisin näkökulmasta valvonta, esitutkinta ja hallintopakko voivat olla toisiinsa kiinteästi sidoksissa oleva prosessi. Poliisin valvonta tuottaisi asioita esitutkintaan, mutta myös niin, että esitutkintaan tullut asia (esim. ilmoituksella) tuottaa asioita valvontaan. Tämä korostaa paitsi valvonnan preventiivistä roolia, myös sitä, että valvontaan kuuluva hallintopakko voi olla päällekkäistä keskeneräisen esitutkinnan kanssa.

Poliisihallitus tunnistaa, että lain täytäntöönpanon tullessa ajankohtaiseksi, poliisin toiminnassa tulisi huomioida ainakin seuraavia seikkoja:

- poliisilla tulisi olla selkeämmät roolitukset sekä rikosprosessin että hallintopakon hyödyntämiseksi;
- hallintopakon käyttö tulisi selkeyttää entisestään;
- hallintopakkoa varten tulisi laatia tarvittavat asiakirjat ohjeistukseksi;
- hallintoasioita varten tulisi miettiä asianmukainen käsittelytapa ja asiakirjahallinto; sekä
- miten eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyviä suoritteita seurataan.

3.8.1 92 § Viranomaisen toimet eläinten hyvinvointimääräysten vastaisen menettelyn johdosta

Lain 92 § 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen mahdollisuudesta antaa asiassa kehotus eläinten hyvinvointimääräyksiä rikkovalle täyttämään velvollisuutensa, jos viranomainen harkitsee kehotuksen olevan riittävä toimenpide tilanteen korjaamiseksi.

Poliisihallitus toteaa, että kehotus on esimerkki päätöksestä, johon ei sisälly asianosaista velvoittavia oikeusvaikutuksia. Päätös tai toimenpide, johon ei sisälly oikeusvaikutuksia ja joka ei vaikuta asianosaisen etuun, oikeuteen tai velvollisuuteen, voidaan antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiantona. Siitä ei tarvitse erikseen säätää.

3.8.2 97 § Kiireellisen hoidon hankkiminen

Lain 97 § 1 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kiireellisen hoidon hankkimisen edellytyksenä olisi, että toimenpide on välttämätön eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi eikä hyvinvointia voida turvata riittävän varmasti muulla tavoin.

Poliisin toimiessa kiiretilanteissa on usein kyse olosuhteista, joissa eläimen omistajan tai pitäjän kuulemista ei ole mitenkään mahdollista järjestää viivytyksettä. Esimerkkeinä tilanteista, joissa kuuleminen on käytännössä mahdotonta, ovat kadonneen tai vakavasti loukkaantuneen henkilön eläimet.

Poliisihallitus toteaa, että säännös vaikuttaisi olevan enemmän muuhun hallintopakoon liittyvä turvaamistoimi kuin oma itsenäinen hallintopakko-asia. Säännöksessä olisi hyvä huomioida, muutenkin kuin 83 §:n 2 momentissa mainitusti, että päätös kiireellisen hoidon hankkimisesta voidaan tehdä varaamatta eläimen pitäjälle tai omistajalle tilaisuutta tulla kuulluksi.

3.8.3 109 § Rangaistussäännökset

Lain 109 § 2 momentin 23 -kohdan mukaan eläinsuojelurikkomuksesta tuomittaisiin sakkoon se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta *rikkoo eläintenpitokieltoa tai toimii toisen välikätenä eläintenpitokiellon kiertämiseksi*.

Poliisihallitus toteaa, että tuomioistuimen määräämän eläintenpitokiellon rikkomisesta seuraava rangaistus on varsin lievä ja rangaistusuhan ennalta estävä vaikutus vähäinen. Rikkomuksesta säädetty ankarin rangaistus ei mahdollista rikoksen selvittämiseksi pakkokeinolaissa säädettyä kotietsintää. Näistä syistä olisi harkittava sitä, että kiellon rikkomisesta säädettäisiin rangaistus rikoslain 17 luvun 14 luvussa. Tämän voitaisiin katsoa edistävän myös rikosoikeudellisen järjestelmän uskottavuutta.

3.8.4 110 § Eläintenpitokielto

Poliisihallitus toteaa, että eläintenpitokiellon valvonnan tehostamisen kannalta olisi myös erittäin tärkeää kehittää Oikeusrekisterikeskuksen omistaman ja ylläpitämän eläintenpitokieltorekisterin toiminnallisia ominaisuuksia siten, että valvontaviranomaiset voisivat saada rekisteristä kyselytietoina esim. tietyn kunnan alueella eläintenpitokieltoon määrätyt henkilöt.

3.8.5 111 § Menettämisseuraamus

Lain 111 §:ssä todettaisiin nykyisen lain tapaan, että eläinsuojelurikokseen liittyvästä menettämisseuraamuksesta säädetään rikoslain 17 luvun 23a §:ssä.

Poliisihallitus katsoo, että menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyy olennainen toimivaltaongelma. Eläimiä koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano tulee lähes poikkeuksetta suoritettavaksi ainakin laajan tulkinnan mukaisessa kotirauhan suojan piirissä, jonne menemiseen tulee olla laissa säädetty toimivaltuus. Täytäntöönpano on sakon täytäntöönpanolaissa säädetty poliisilaitoksen tehtäväksi, mutta laissa ei ole kotirauhan suojan piiriin toimenpiteen suorittamiseksi menemiseen oikeuttavaa säännöstä, eikä se ole muualtakaan lainsäädännöstä suoranaisesti johdettavissa. Käytännössä täytäntöönpanotoimenpiteitä joudutaan jatkuvasti suorittamaan ja tällöin toimitaan niin sanotusti harmaalla alueella, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä. Poliisihallitus esittää, että lain 111 §:ään lisätäisiin 2 momentti, esimerkiksi seuraavanlaisena:

Eläimiin kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon suorittamiseksi poliisilla on oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä päästä pysyväisluonteisesti asumiseen käytettävään tilaan ja suorittaa siellä etsintä, mikäli menettämisseuraamuksen täytäntöönpano tai eläinten hyvinvoinnin turvaaminen sitä edellyttää.

Koska menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyy eläinten hyvinvointiin liittyviä seikkoja ja kun lakiesityksen 90 §:ssä säädetään kunnan eläinlääkärin velvollisuudesta antaa virka-apua poliisilaitokselle eläimeen kohdistuvan takavarikon sekä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa, olisi lainkohtaan syytä lisätä seuraavansisältöinen informatiivinen 3 momentti:

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (2002/672) 4 luvussa.

3.8.6 114 § Perittävät maksut

Poliisihallitus toteaa, että 114 § 1 momentissa on mainittu valtion maksuperustelaki numeroineen. Valtion maksuperustelain numero on mainittu jo 112 §:ssä, joten tässä kohdassa se on tarpeetonta.

3.8.7 115 § Asiantuntijoille ja avustajille maksettavat palkkiot ja korvaukset

Lain 115 § mukaan Aluehallintovirasto maksaisi avustajalle palkkion ja korvauksen matkakustannuksista.

Poliisi joutuu todennäköisesti turvautumaan valvontatoimessaan ulkopuolisten asiantuntijoiden apuun (*viittaus 3.7.4 82 § Asiantuntijan ja avustajan käyttäminen*). Jos lain valmistelussa erityisesti pyritään siihen, että avustaja voisi pyytää poliisilta virka-apua (*viittaus 3.7.8 90 § virka-apu*), tulisi Aluehallintoviraston korvata myös virka-avusta aiheutuvat kustannukset. Kirjaus selventäisi toisinaan epäselvää korvauskäytäntöä.

3.8.8 116 § Hallinnollisista pakkokeinoista ja löytöeläinten talteenotosta aiheutuvat kustannukset

Poliisihallitus toteaa, että 116 § kirjaus on hyvä ja selkeä. Poliisitoiminnassa vastaan tulevat eläinten hyvinvointiin liittyvät tilanteet voivat olla varsinaisten toimenpiteiden kannalta selkeitä, mutta kustannusten korvaaminen saattaa aiheuttaa vaikeasti tulkittavia tilanteita.

3.8.9 117 § Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Lain 117 § suojattaisiin eläinsuojeluilmoituksen tehnyttä luonnollista henkilöä salaamalla hänen henkilöllisyytensä olosuhteiden vaatiessa. Kyseinen pykälä kirjaisi nykyisen eläinsuojeluilmoitusten käsittelykäytännön lakiin. Useissa eläinsuojelurikostapauksissa valvontaviranomaiselle ilmoituksen tehnyt henkilö on kuitenkin todistajan asemassa rikosasiassa, mikäli ilmoituksen ja sen johdosta mahdollisesti suoritettavien toimenpiteiden seurauksena suoritetaan myöhemmin esitutkinta. Kuten esityksessä todetaan, säännös ei suojaa ilmoituksen tekijää mahdollisessa oikeudenkäynnissä esimerkiksi todistajana, mistä johtuen säännöksen ilmoittajalle tarjoama suoja lähtökohtaisesti ulottuu vain kaikkein vähäisimpiin laiminlyönteihin ja rikkomuksiin.

Pykälän perustelujen osalta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että säännöksen tarkoitettu suhde julkisuuslain asianosaisjulkisuutta säätelevään 11 §:ään on ilmaistu ehdotetulla tavalla.

3.9 Kalastuslain 58 b Kalojen ja rapujen lopetus

Poliisille on tehty rikosilmoituksia eläinsuojelurikoksista tai eläinsuojelurikkomuksista koskien kalojen lopettamista kalastuskilpailuiden yhteydessä. Laki on tällä hetkellä varsin tulkinnanvarainen, voidaanko kalastuskilpailuissa velvoittaa lopettamaan saaliskalat välittömästi. Lakiesitys on valvonnan näkökulmasta riittävän tarkasti kirjattu.

Kalastuslain 118 §:n 15 kohtaan kirjattava seuraamus lopetusvelvollisuuden rikkomisesta kalastusrikkomuksena selkeyttäisi ja nopeuttaisi asioiden käsittelyä esitutkinnassa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Kai Vepsäläinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 14.01.2022 klo 09:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Liitteet

-

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö, kirjaamo@mmm.fi

Tiedoksi

Helsingin poliisilaitos
Itä-Suomen poliisilaitos
Oulun poliisilaitos
Poliisiammattikorkeakoulu
POHA Poliisitoimintayksikkö esimiehet